

Kobyłka, dnia 07.12.2015 r.

WOS.621.09.2015

*Wniosek
- prom. - opinię
2015. 12. 07
cyf*

Pani Ewa Jaźwińska
Przewodnicząca Rady Miasta Kobyłka

Wniosek
Burmistrza Miasta Kobyłka

Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
(Dz.U. z 2015 r., poz. 1515)

wnioskuje

o podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka za lata 2013 – 2014.

UZASADNIENIE

Podjęcie ww. uchwały wynika z obowiązku określonego w art. 18 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.), który stanowi, że z wykonania programów m.in. programu ochrony środowiska, organ wykonawczy gminy sporządza raporty, które przedstawia radzie gminy. Po przedstawieniu raportu radzie gminy, raport jest przekazywany przez organ wykonawczy gminy do organu wykonawczego powiatu.

W związku z powyższym wykonany raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka za lata 2013 – 2014 podlega przedstawieniu Radzie Miasta Kobyłka, a następnie organowi wykonawczemu Powiatu Wołomińskiego.

Z up. BURMISTRZA

Ewa Jaźwińska
Zastępca Burmistrza

RADA MIASTA KOBYŁKA
wpłynęło dn. 09.12.2015
Cypr

Projekt

z dnia 7 grudnia 2015 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA KOBYŁKA**

z dnia 7 grudnia 2015 r.

**w sprawie przyjęcia raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska
dla Miasta Kobyłka za lata 2013 - 2014**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015r. poz. 1515) oraz 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka za lata 2013 – 2014, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADCA PRAWNY

Anita Walulik

BURMISTRZ MIASTA KOBYŁKA

**RAPORT Z REALIZACJI
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA KOBYŁKA
ZA LATA 2013 - 2014**

Kobyłka, 2015 r.

Wykonawca:

EKOSTANDARD

Pracownia Analiz Środowiskowych

ul. Wiązowa 1B/2

62-002 Suchy Las

tel. 61 812 55 89, 505006914

fax. 61 812 55 89

www.ekostandard.pl

e-mail: ekostandard@ekostandard.pl

Spis treści

1	Wstęp	4
2	Ogólne informacje o gminie	4
3	Ocena realizacji poszczególnych celów i zadań określonych w Gminnym Programie Ochrony Środowiska	5
3.1	Zaopatrzenie ludności w wodę pitną i gospodarka wodno-ściekowa	6
3.2	Ochrona powietrza atmosferycznego.....	11
3.3	Ochrona przed hałasem	15
3.4	Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym.....	15
3.5	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	15
3.6	Ochrona przyrody	16
3.7	Ochrona gleb i zasobów mineralnych.....	18
3.8	Edukacja ekologiczna i upowszechnianie informacji o środowisku.....	18
4	Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska	19
5	Nakłady finansowe w ochronie środowiska	20
6	Wnioski i zalecenia dotyczące aktualizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska	21

1 Wstęp

Celem raportu jest ocena realizacji wykonania zadań zapisanych w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014 -2017”. Ocena ta ma służyć sformułowaniu wniosków niezbędnych do aktualizacji ww. dokumentu.

Zgodnie z art. 18 ust. 2. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2013.1232 j.t. z późn. zm.), z wykonania programu ochrony środowiska organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia radzie gminy.

Kontrola i monitoring realizacji celów i zadań Programu ochrony środowiska powinny obejmować określenie stopnia wykonania działań:

- określenie stopnia realizacji przyjętych celów;
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem;
- analizę przyczyn rozbieżności.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań Programu jest wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe. Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska, dokonaną w ramach systemu monitoringu oraz dane dotyczące stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną, ilustrują zaawansowanie realizacji Programu w skali rocznej i umożliwiają dokonywanie niezbędnych korekt na bieżąco.

W niniejszym raporcie przedstawione zostały w sposób syntetyczny informacje na temat realizacji celów zawartych w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014 -2017”. Raport obejmuje analizę zrealizowanych zadań oraz poniesionych nakładów finansowych.

Przy sporządzeniu raportu wykorzystano dane i dokumenty instytucji posiadających bazy danych zagregowane do poziomu gminnego, m.in. Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, Powiatu Wołomińskiego oraz Urzędu Miasta Kobyłka.

Niniejszy raport obejmuje okres realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka w latach 2013-2014.

2 Ogólne informacje o gminie

Administracyjnie Miasto Kobyłka położone jest w centralnej części województwa mazowieckiego (18 km na północny-wschód od Warszawy), w południowo-zachodniej części powiatu wołomińskiego.

Miasto Kobyłka jest gminą miejską, zorganizowaną w dzielnice: Antolek, Mareta, Grabicz, Kobyłak, Kolonia Chór, Sosnowek, Żalasek, Piotrówek, Jędrzejek, Maciołki, Stefanówka, Źródnik.

Ogólna powierzchnia Miasta Kobyłka wynosi 19,64 km².

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności gminy w analizowanym okresie lat 2013-2014 wykazywała tendencję wzrostową. Tabela 1 przedstawia liczbę ludności w poszczególnych latach i dla porównania zawiera również dane sprzed okresu sprawozdawczego.

Tab. 1. Liczba ludności Miasta Kobyłka wg miejsca zamieszkania w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
ludność wg miejsca zamieszkania (stan na 31.XII)	osoba	19 866	20 186	20 458	20 855	21 341
przyrost naturalny na 1000 ludności	-	3,7	3,7	4,7	3,9	6,3
gęstość zaludnienia	ludność na 1 km ²	1 012	1 028	1 042	1 062	1 087

Źródło: GUS

W okresie sprawozdawczym wzrosła również liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy.

Tab. 2. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Miasta Kobyłka w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	2 767	2 751	2 866	2 958	3 038
sektor publiczny	18	18	18	18	19
sektor prywatny	2 749	2 733	2 848	2 940	3 018

Źródło: GUS

3 Ocena realizacji poszczególnych celów i zadań określonych w Gminnym Programie Ochrony Środowiska

Gminny Program Ochrony Środowiska wyznacza kierunki działań mających na celu poprawę stanu środowiska i ograniczenie negatywnego oddziaływania działalności człowieka na terenie gminy. Za nadrzędny, strategiczny cel „Programu ochrony środowiska dla miasta Kobyłka na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014 -2017” przyjęto: „Dążenie do zrównoważonego i trwałego rozwoju miasta Kobyłka, gdzie ochrona środowiska i jego walory stanowią nierozłączną część procesów rozwojowych”.

Podstawowe ogólne wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko określające efektywność działań proekologicznych to:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących na terenie kraju,
- poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, tj. metale ciężkie, trwałe zanieczyszczenia organiczne, substancje zakwaszające, pyły i lotne związki organiczne),
- zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim hałasu komunikacyjnego,
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych,
- ograniczenie degradacji gleb, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury,
- wzrost lesistości, rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrost masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów,
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą.

W warstwie społeczno-administracyjnej następujące wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa opisują jakość zarządzania środowiskiem:

- kompletność regulacji prawnych i tempo ich harmonizacji z prawem wspólnotowym i prawem międzynarodowym,
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli,
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych,
- opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

3.1 Zaopatrzenie ludności w wodę pitną i gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę pitną oraz gospodarka ściekowa należą do kompetencji samorządów szczebla gminnego. Zapewnienie mieszkańcom systemu zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę jest jednym z priorytetowych zadań zapisanych w Gminnym Programie Ochrony Środowiska, a także podstawowym obowiązkiem władz samorządów terytorialnych.

Wśród priorytetowych działań własnych Gminy przewidzianych do realizacji na terenie Miasta Kobyłka w ramach Programu Ochrony Środowiska znalazły się: budowa magistrali wodociągowej oraz bieżąca modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

W okresie sprawozdawczym zadania dotyczące gospodarki wodno-ściekowej zapisane w gminnym Programie Ochrony Środowiska zostały w większości zrealizowane, co znajduje swoje odzwierciedlenie w zwiększających się wartościach wskaźników odnoszących się do gospodarki wodno-ściekowej, przedstawionych w tabelach poniżej.

Poniższe tabele zawierają dane dotyczące długości czynnej sieci wodociągowej, liczby przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz średniego dobowego zużycia wody na terenie Miasta Kobyłka w poszczególnych latach 2013-2014. Dane te uzyskano w drodze ankietyzacji przeprowadzonej dla potrzeb niniejszego raportu z Urzędu Miasta Kobyłka oraz wykorzystano dane GUS.

Tab. 3. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
długość czynnej sieci wodociągowej	km	92,0256	92,622

Źródło: UM Kobyłka

Tab. 4. Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	4 506	4 784

Źródło: UM Kobyłka

Tab. 5. Ilość osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoby	17 100	17 800

Źródło: UM Kobyłka

Tab. 6. Ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dm ³	501,5	530,6

Źródło: GUS

Z powyższych zestawień wynika, że na terenie gminy w dwuletnim okresie sprawozdawczym nastąpił przyrost długości sieci wodociągowej oraz wzrost liczby gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej. Wzrost liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej skutkował wzrostem zużycia wody wodociągowej w kolejnych latach.

W kolejnych tabelach przedstawiono dane charakteryzujące gospodarkę ściekową w gminie w latach 2013-2014, tj. dane dotyczące długości sieci kanalizacyjnej, ilości przyłączy do sieci kanalizacyjnej, ilości odprowadzanych ścieków oraz ilości osób korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy. Dane pozyskano z Urzędu Miasta Kobyłka oraz wykorzystano dane GUS.

Tab. 7. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	81	84

Źródło: UM Kobyłka

Tab. 8. Ilość przyłączy sieci kanalizacyjnej prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	3 316	3721

Źródło: UM Kobyłka

W okresie sprawozdawczym dokonano rozbudowy systemu zbiorowego odprowadzania ścieków. W analizowanym okresie nastąpił wzrost liczby przyłączy do sieci kanalizacyjnej, a tym samym wzrost liczby ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej i wzrost ilości odprowadzanych ścieków.

Tab. 9. Ilość osób korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	15 481	16 500

Źródło: UM Kobyłka

Tab. 10. Ilość ścieków odprowadzonych z terenu Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
ścieki odprowadzone	dm ³	416	465

Źródło: GUS

W okresie sprawozdawczym nie odnotowano zmian w zakresie wyposażenia gminy w oczyszczalnie ścieków komunalnych. Ścieki pochodzące z Miasta Kobyłka trafiają do Oczyszczalni Ścieków „KRYM” zlokalizowanej w miejscowości Leśniakowizna, w gminie Wołomin.

Danymi dotyczącymi stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych dysponuje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie.

Miasto Kobyłka położone jest w granicach zlewni jednolitej części wód powierzchniowych Długa od źródeł do Kanału Magenta oraz jednolitej części wód powierzchniowych Czarna. Wyniki oceny jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) w latach 2010-2014 wykonanej przez WIOŚ w Warszawie zawiera poniższa tabela. Stan ekologiczny obu ww. jcwp w ocenie za lata 2010-2014 został określony jako umiarkowany; stan jcwp został określony jako zły.

Miasto Kobyłka położone jest w granicach zlewni jednolitej części wód podziemnych nr 52. Stan chemiczny oraz stan ilościowy tej części wód określony jest jako dobry.

Najbliższym punktem badawczym jakości wód podziemnych, funkcjonującym w krajowej sieci monitoringu, jest otwór nr 270 (długość 21°14'58", szerokość 52°19'21"), zlokalizowany w m. Wołomin, ujmujący czwartorzędowe wody gruntowe. W latach 2013-2014 nie były prowadzone badania w tym punkcie. Na podstawie badań przeprowadzonych w latach 2007, 2010 i 2012 r. jakość wód w analizowanym punkcie zaliczono do III klasy jakości (wody zadowalającej jakości) - nie stwierdzano zmian jakości w poszczególnych latach.

Tab. 11. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych w latach 2010-2014

Nazwa jcwp	Kod jcwp	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan ekologiczny	Stan jcwp
Długa od źródeł do Kanału Magenta	PLRW20001726718496	Długa - Zielonka (ul. Piłsudskiego, poniżej ujścia Dopływu z Rembertowa)	III	II	II	umiarkowany	zły
Czarna	PLRW2000172671869	Czarna - Stanisławów I (uj. do Kanału Żerańskiego)	III	II	II	umiarkowany	zły

Źródło: WIOŚ Warszawa

Poniżej zestawiono przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej zrealizowane w latach 2013-2014 na obszarze Miasta Kobyłka.

Tab. 12. Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Dzielnica	Zakres prac	Kwota brutto
MARETA	2013	
	- Wykonanie opracowań i uzgodnień do projektu budowlanego sieci wodociągowej w ul. Przyjacielskiej i ul. Gospodarczej	2 337 zł
	- Budowa sieci wodociągowej w ul. Przyjacielskiej i ul. Gospodarczej – dł. sieci 992 m	93 785 zł
	- Projekt budowy chodnika, zjazdów, zatok parkingowych i kanalizacji deszczowej w ul. Nadmeńskiej	32 424 zł
	2014	
	- Budowa chodnika przy ul. Nadmeńskiej wraz z odwodnieniem	771 504 zł
SOSNÓWKA	2013	
	- Wykonanie monitoringu pompowni w systemie wizualizacji dla pompowni przy ul. Leśnej i ul. Osiedlowej	24 219 zł
	- Wymiana systemu filtracyjnego pompowni centralnej przy ul. Leśnej	59 729 zł

Dzielnica	Zakres prac	Kwota brutto
ANTOLEK	2013 - Budowa pompowni ścieków wraz z kanałem tłocznym i kanałami do odprowadzania wód drenazowych z terenu boiska sportowego MKS Wicher - Budowa osadnika i separatora do odprowadzania wód deszczowych z terenu obiektów sportowych przy ul. Napoleona - Projekt geotechniczny do projektu budowlanego odwodnienia ul. Pola - Budowa sieci wodociągowej w ul. Kombatantów – dł. sieci 181,5 m - Budowa odwodnienia w ul. Pola	126 690 zł 49 200 zł 1 230 zł 23 953 zł 153 012 zł
	2014 - Przebudowa ul. Żymirskiego na odc. od ul. Pieniążka do ul. Orszagha i na odc. od ul. Orszagha do ul. Wołomińskiej wraz z kanalizacją deszczową w ul. Żymirskiego i ul. 11 Listopada	1 755 816 zł
PIOTRÓWEK	2013 - Obsługa geodezyjna sieci wodociągowej w ul. Akacjowej na odc. od ul. Wierzbowej do ul. Kraszewskiej i w ul. Kraszewskiej - Projekt sieci wodociągowej w ul. Bukowej + 1 przyłącze	1 107 zł 5 105 zł
	2014 - Sieć wodociągowa w drodze dojazdowej do ul. Pana Tadeusza – dł. sieci 100 m - Sieć kanalizacji sanitarnej w drodze dojazdowej do ul. Pana Tadeusza – dł. sieci 101 m	22 350 zł 31 171 zł
ZALASEK	2013 - Projekt sieci wodociągowej w ul. Rasztowskiej + 1 przyłącze - Projekt odwodnienia w ul. Łokietka i ul. Mieszka I	2 583 zł 33 087 zł
JĘDRZEJEK	2013 - Budowa odwodnienia w ul. Chopina i kanalizacji deszczowej w ul. Matejki	450 857 zł
NADARZYN TURÓW KOBYŁAK	2013 - Budowa źródła ulicznego przy ul. Nadarzyn 47 - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Lotników – dł. sieci 110 m - Projekt kanalizacji sanitarnej w ul. Szwoleżerów + 6 odgałęzień - Projekt odwodnienia w ul. Nadarzyn, ul. Ossowska i ul. Kresowa - Budowa sieci wodociągowej w ul. Borysów (Nadarzyn-Turowska) – dł. sieci 314,5 m - Budowa sieci wodociągowej w ul. Kawalerii – dł. sieci 489,5 m - Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Szwoleżerów – dł. sieci 131,5 m	4 871 zł 61 230 zł 6 150 zł 31 242 zł 36 993 zł 40 441 zł 64 800 zł
	2014 - Budowa kanalizacji sanitarnej w drodze dojazdowej od ul. Rataja – dł. sieci 83 m - Sieć wodociągowa w drodze dojazdowej do ul. Dąbrowskiego – dł. sieci 200,5 m	21 199 zł 27 208 zł
STEFANÓWKA	2013 - Projekt odwodnienia ul. Narutowicza, ul. Okrzei i ul. Broniewskiego - Projekt przyłącza wody do budynku przy ul. Korczaka - Budowa sieci wodociągowej w ul. Długiej – dł. sieci 526 m - Budowa sieci wodociągowej w ul. Żeromskiego – dł. sieci 437 m - Budowa sieci wodociągowej w ul. Fredry – dł. sieci 140,5 m - Budowa odwodnienia w ul. Narutowicza, ul. Okrzei i ul. Broniewskiego	34 071 zł 738 zł 66 308 zł 68 311 zł 20 930 zł 857 831 zł
	2014 - Sieć kanalizacji sanitarnej w ul. Broniewskiego, Narutowicza, Skorupki, Ułanów – dł. sieci 556 m	424 381 zł
GRABICZ	2014 - Sieć wodociągowa w ul. Zielonej – dł. sieci 297,04 m	34 455 zł
	2013 - Zakup łańcuchów ze stali nierdzewnej do pomp – kanalizacja sanitarna - Studium wykonalności projektu „Porządkowanie gospodarki ściekowej na	48 820 zł 8 610 zł

Dzielnica	Zakres prac	Kwota brutto
	terenie Miasta Kobyłka" - Budowa pompowni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej wraz z przewodami tłocznymi i odgałęzieniami - łączna dł. sieci 669 m, pompownia ścieków DN 1500 mm	556 074 zł

Źródło: UM Kobyłka

W okresie sprawozdawczym do najczęściej realizowanych zadań w tym sektorze należały zadania z zakresu rozbudowy sieci wodociągowej, a także rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz w mniejszym stopniu budowa odwodnień. Głównym źródłem finansowania zadań był budżet Miasta Kobyłka, wspierany przez środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Ponadto w latach 2013-2014 Miasto Kobyłka prowadziło bieżącą modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

W omawianym okresie sprawozdawczym podejmowane były również działania, które pośrednio wpływają na ochronę wód, m.in. uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.

Realizacja ww. działań pozwoliła na osiągnięcie celów operacyjnych Programu Ochrony Środowiska z sektora „jakość wód” takich, jak: zaspokojenie potrzeb mieszkańców Miasta Kobyłka w zakresie dostarczenia im odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej, przeciwdziałanie zanieczyszczaniu wód powierzchniowych i podziemnych oraz rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej ochrony środowiska, szczególnie w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej i systemu odprowadzania ścieków. Realizacja ww. inwestycji przyczynia się również do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy.

W okresie sprawozdawczym na terenie Miasta Kobyłka podejmowane były również działania z zakresu odwodnienia terenów zurbanizowanych. Poniżej w tabeli zamieszczono wykaz prac realizowanych w latach 2013-2014. Prace były finansowane w ramach budżetu miasta, niektóre zadania przy wsparciu WFOŚiGW (241 833,00 zł).

Tab. 13. Wykaz prac z zakresu odwodnienia terenów zurbanizowanych na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Lokalizacja	Zakres prac	Koszt [zł]
2013 rok		
ul. Serwitucka róg Legionów Polskich	2 kratki ściekowe z przykanalikiem	7 011,00
ul. Kościelna	udrożnienie drenażu w ulicy	4 674,00
ul. Waryńskiego, ul. Łukasińskiego	oczyszczenie kanalizacji deszczowej	14 880,00
ul. Kopernika	remont kanalizacji deszczowej (50 mb + 2 kratki)	13 628,40
ul. Boh. Ossowa	oczyszczenie wpustów z przykanalikami i studni chłonnych (8 krater i 8 studni)	4 082,00
ul. Truskawkowa	modernizacja kanalizacji deszczowej	20 345,00
ul. Francuska	remont wpustów burzowych	2 829,00
rów M (dawny A-10) od ul. Szerokiej do ul. Dworkowej)	remont rowu i przepustów, płyty ECO, kieszka faszynowa	124 676,69
Turowska	remont drenażu wzdłuż ulicy	27 533,62
Nadmeńska	odtworzenie rowu (od rowu A na dł. 450mb)	41 697,00
rów M (dawny A-10) od ul. Szerokiej do ul. Wesolej	remont rowu i przepustu, kieszka faszynowa - 230 mb	52 016,34
Serwitucka	odtworzenie rowu na dł. 300 mb	5 658,00
2014 rok		
ul. Długa	wykonanie kanału deszczowego	49 692,00

ul. Dworska róg ul. Kontuszowej	dobudowa studni chłonnej i kratki	8 610,00
ul. Paschalisa róg ul. Kościuszki	dobudowa wpustu ulicznego z przykanalikiem	4 290,00
ul. Przyjacielska	wykonanie kanału deszczowo-drenażowego w miejscu rowu	646 980,00
rów A1 i A2	Modernizacja rowów wraz z przepustami o dł. 2 100 mb	490 000,00

Źródło: UM Kobyłka

Ponadto corocznie wykonywana jest gruntowna konserwacja rowów. łączna długość rowów na terenie Miasta Kobyłka wynosi ok. 21 000 mb. Koszt corocznej konserwacji wynosi ok. 100 000 zł. Corocznie wykonywane są bieżące prace utrzymania rowów i kanalizacji deszczowej, w tym m.in.:

- naprawy i regulacje wpustów
- naprawy studni kanalizacji deszczowej
- wymiany przykanalików
- usuwanie awarii kanalizacji deszczowej
- udrożnienia i czyszczenia kanalizacji deszczowej
- udrożnienia przepustów
- konserwacje rowów
- wszelkie naprawy awaryjne.

Realizacja ww. działań pozwoliła na osiągnięcie celów Programu Ochrony Środowiska w zakresie dążenia do zahamowania negatywnych zmian stosunków wodnych.

3.2 Ochrona powietrza atmosferycznego

Miasto Kobyłka jest prawie w 100% zgazifikowane. Poniższe tabele zawierają dane dotyczące stanu wyposażenia Miasta Kobyłka w sieć gazową, liczby odbiorców gazu oraz zużycia gazu. Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego – brak danych dla roku 2014.

Tab. 14. Stan wyposażenia Miasta Kobyłka w sieć gazową w latach 2013-2014

Sieć gazowa	Jednostka miary	2013	2014
długość czynnej sieci ogółem	m	129 300	b.d.
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieskalnych	szt.	4 801	b.d.
odbiorcy gazu	gosp.dom.	5 857	b.d.
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.dom.	4 620	b.d.
korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	%	84,0	b.d.
zużycie gazu	tys.m ³	8 385,2	b.d.
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	tys.m ³	8 253,7	b.d.
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	17 512	b.d.
Mieszkania wyposażone w gaz sieciowy		5 753	b.d.
zużycie gazu w gospodarstwach domowych			
na 1 mieszkańca	m ³	406,2	b.d.
na 1 korzystającego	m ³	478,8	b.d.

Źródło: GUS

Na terenie Miasta Kobyłka nie funkcjonuje zorganizowany system zaopatrzenia w ciepło. W mieście działają kotłownie zakładowe, zaopatrujące w ciepło również niewielkie zespoły zabudowy wielorodzinnej. Przeważająca większość budynków mieszkalnych wyposażona jest w kotłownie indywidualne. Liczba kotłowni funkcjonujących na terenie Miasta Kobyłka w okresie sprawozdawczym była stała i wynosiła 2. Również kubatura budynków ogrzewanych centralnie na terenie gminy w omawianym okresie była stała i wynosiła 16,2 dam³.

Dane dotyczące zmian jakości powietrza na terenie Miasta Kobyłka uzyskano z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie.

Począwszy od 2002 roku rocznej oceny jakości powietrza dokonuje się w tzw. strefach. Obszar Miasta Kobyłka wchodzi w skład strefy mazowieckiej. Prowadzona ocena ma na celu monitorowanie zmian jakości powietrza i powinna skutkować podjęciem działań powodujących zmniejszenia stężeń zanieczyszczeń w powietrzu przynajmniej do poziomu stężenia dopuszczalnego na terenie kraju w określonym terminie. Oceny dokonuje się z uwzględnieniem dwóch niezależnych grup kryteriów:

1. ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi, które obejmują badanie następujących zanieczyszczeń:

- dwutlenek siarki SO₂,
- dwutlenek azotu NO₂,
- tlenek węgla CO,
- benzen C₆H₆,
- ozon O₃,
- pył PM₁₀,
- ołów Pb w PM₁₀,
- arsen As w PM₁₀,
- kadm Cd w PM₁₀,
- nikiel Ni w PM₁₀,
- benzo(a)pirenBaP w pył PM₁₀,
- pył PM_{2,5}.

2. ustanowionych ze względu na ochronę roślin, które obejmują badanie następujących zanieczyszczeń:

- dwutlenku siarki SO₂,
- tlenku azotu – NO_x,
- ozonu – O₃.

Podstawę klasyfikacji stref w oparciu o wyniki rocznej oceny jakości powietrza stanowi:

1. dopuszczalny poziom substancji w powietrzu,
2. dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji.

Poziom dopuszczalny – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekroczony.

Poziom docelowy – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty tam gdzie to możliwe w określonym czasie.

Wyniki oceny za lata 2013-2014 wg kryteriów odniesionych do ochrony zdrowia przedstawia tabela poniżej.

Tab. 15. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej, uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia w latach 2013-2014

Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w obszarze strefy												
SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM10	PM _{2,5}	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃	Uwagi
2013												
A	A	A	A	C	C ₂	A	A	A	A	C	A _{D₂}	-niedotrzymany poziom dopuszczalny dla pyłu PM10 -niedotrzymany poziom dopuszczalny i docelowy dla pyłu PM2,5 -niedotrzymany poziom docelowy benzo(a)pirenu -niedotrzymany poziom dla ozonu w przypadku celów

Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w obszarze strefy												Uwagi
SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM ₁₀	PM _{2,5}	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃	
												długoterminowych
2014												
A	A	A	A	C	C C ₂	A	A	A	A	C	A D ₂	-niedotrzymany poziom dopuszczalny dla pyłu PM ₁₀ -niedotrzymany poziom dopuszczalny i docelowy dla pyłu PM _{2,5} -niedotrzymany poziom docelowy benzo(a)pirenu -niedotrzymany poziom ozonu w przypadku celów długoterminowych

Źródło: WIOŚ Warszawa

W ocenie jakości powietrza za lata 2013-2014 dla strefy mazowieckiej, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla celów ochrony zdrowia, nie stwierdzono przekroczeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ołowiu, arsenu, kadmu, i niklu. Ponadto w tych latach zachowany został również poziom docelowy w odniesieniu do ozonu, ale niedotrzymany poziom dla ozonu w przypadku celów długoterminowych. Dla pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu nie zostały dotrzymane poziomy docelowe. Stan jakości powietrza ww. zakresie w analizowanym okresie 2013-2014 pozostawał bez zmian.

Należy pamiętać, że wyniki wskazujące na przekroczenia norm jakości powietrza nie powinny być utożsamiane ze stanem jakości powietrza na obszarze całej strefy. Klasa C może oznaczać np. lokalny problem z daną substancją.

Wyniki oceny za lata 2013-2014 wg kryteriów odniesionych do ochrony roślin przedstawiają tabele poniżej.

Tab. 16. Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin dla SO₂, NO_x i O₃ w latach 2013-2014

Klasa strefy ze względu na poziom dopuszczalny SO ₂	Klasy strefy ze względu na poziom dopuszczalny NO _x	Klasa strefy ze względu na poziom dopuszczalny O ₃	
		Poziom docelowy	Poziom celów długoterminowych dla roku 2020
2013			
A	A	A	D ₂
2014			
A	A	A	D ₂

Źródło: WIOŚ Warszawa

W ocenie jakości powietrza za lata 2013-2014, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin, nie stwierdzono przekroczeń dla dwutlenku siarki i tlenków azotu. W przypadku ozonu zachowane zostały poziomy docelowe, natomiast poziom celów długoterminowych dla ozonu ustalonych do osiągnięcia na rok 2020 został przekroczony w każdym roku. Stan jakości powietrza ww. zakresie w latach 2013-2014 pozostawał bez zmian.

Wyniki wykonanych ocen jakości powietrza wykazały konieczność opracowania programów ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej. Programy mają na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych substancji w powietrzu. Sejmik województwa określa program ochrony powietrza oraz plan działań krótkoterminowych w drodze uchwały. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął następujące programy ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej:

- uchwałą Nr 184/13 z dnia 25 listopada 2013 r. - Program ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu;
- uchwałą Nr 164/13 z dnia 28 października 2013 r. - Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu.

Wśród priorytetowych działań własnych Miasta Kobyłka przewidzianych do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska w zakresie ochrony powietrza znalazły się prace termomodernizacyjne budynków Miasta Kobyłka oraz bieżące remonty dróg, chodników i budowa progów zwalniających.

W okresie sprawozdawczym na terenie Miasta Kobyłka zrealizowano przedsięwzięcia mające na celu ochronę powietrza, które przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 17. Przedsięwzięcia z zakresu ochrony powietrza na terenie Miasta Kobyłka zrealizowane w latach 2013-2014

Dzielnica	Rodzaj działania	Rok realizacji i poniesione koszty [zł]	
		2013	2014
MARETA	Projekt budowy chodnika, zjazdów, zatok parkingowych i kanalizacji deszczowej w ul. Nadmeńskiej	32 424	
	Budowa chodnika przy ul. Nadmeńskiej		771 504
JĘDRZEJEK	Budowa drogi w ul. Chopina i w ul. Matejki	576 325	
	Wymiana pieców gazowych wraz z modernizacją kotłowni w Przedszkolu Publicznym Nr 1	77 490	
STEFANÓWKA	Budowa drogi w ul. Wąskiej	134 655	
	Przebudowa ciągu ulic Żałuskiego, Zagańczyka, Mareckiej i Szerokiej (dofinansowanie zadania Starostwa)	465 000	

Źródło: UM Kobyłka

Źródłem finansowania ww. działań był budżet Miasta Kobyłka, wspierany przez środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz fundusze Unii Europejskiej.

Ponadto w omawianym okresie sprawozdawczym podejmowano działania, które pośrednio wpływają na poprawę jakości powietrza na terenie miasta. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego sukcesywnie wprowadza się zapisy dotyczące sposobu zaopatrzenia w ciepło preferując gaz ziemny, energię elektryczną, olej opałowy niskosiarkowy, odnawialne źródła energii lub inne ekologicznie czyste źródła energii, a także określenie obszarów wymagających zapewnienia wysokiej jakości powietrza oraz obostrzenia w zakresie lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko ze względu na emisje zanieczyszczeń do atmosfery.

Dodatkowo Miasto Kobyłka brało udział w rozpowszechnianiu informacji, o warunkach jakie należy spełnić w celu uzyskania dofinansowania lub kredytu na preferencyjnych warunkach np. z WFOŚiGW, Banku Ochrony Środowiska SA lub Banku Gospodarstwa Krajowego – na zadania związane z termorenowacją budynków i modernizacją kotłowni i palenisk domowych.

W latach 2013-2014 Miasto Kobyłka udzieliło dotacji celowych w zakresie usuwania azbestu (9 wniosków) oraz w zakresie modernizacji instalacji grzewczych dla indywidualnych wnioskodawców (9 wniosków).

Realizacja ww. zadań pozwoliła na osiągnięcie celów operacyjnych Programu Ochrony Środowiska z sektora „powietrze atmosferyczne” takich, jak: dążenie do ograniczania wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych, dążenie do ograniczania emisji ze źródeł komunalnych, szczególnie niskiej emisji oraz emisji ze źródeł przemysłowych, a także celów z sektora „zrównoważone

wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii” takich, jak: zmniejszenie zużycia energii oraz wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

3.3 Ochrona przed hałasem

Na terenie Miasta Kobyłka głównym źródłem uciążliwości akustycznych dla środowiska jest hałas komunikacyjny, w mniejszym stopniu natomiast hałas pochodzący z obiektów przemysłowych. Emisja hałasu związana jest głównie z eksploatacją drogi wojewódzkiej nr 634 (ul. Nadarzyńska). Lokalnie wpływ na klimat akustyczny ma również linia kolejowa E-75 Rail Baltica Warszawa – Białystok.

Na terenie miasta nie są prowadzone badania monitoringowe emisji hałasu.

Przedsięwzięcia wymienione już wcześniej, mające znaczenie dla poprawy jakości powietrza z zakresu budowy i modernizacji dróg, przekładają się również na poprawę warunków akustycznych.

Prawidłowe kształtowanie klimatu akustycznego środowiska wymaga konsekwentnego uwzględniania zagadnień akustycznych w polityce przestrzennej, w szczególności na etapie uchwalania planów zagospodarowania przestrzennego. Szczególne znaczenie ma jednoznaczność zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, umożliwiającą przypisanie poszczególnym wyróżnionym w planie kategoriom terenów dopuszczalnej wartości poziomu hałasu w środowisku. Spełnienie tego wymagania jest niezbędne dla prawidłowego ustalenia szczegółowego zagospodarowania terenu, zwłaszcza położenia nieprzekraczalnej linii zabudowy w stosunku do źródeł hałasu lub możliwości prowadzenia różnego rodzaju działalności oraz realizacji zabudowy o różnych funkcjach. Miasto Kobyłka sukcesywnie wprowadza odpowiednie zapisy w mpzp.

Realizacja ww. zadań pozwoliła na osiągnięcie celów operacyjnych Programu Ochrony Środowiska z sektora „ochrona przed hałasem” takich, jak: niedopuszczenie do pogorszenia klimatu akustycznego na obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna oraz ograniczanie poziomu hałasu na terenach, gdzie jego natężenie odczuwalne jest jako uciążliwe lub przekracza dopuszczalne normy (głównie w odniesieniu do hałasu komunikacyjnego).

3.4 Ochrona przed promieniowaniem niejonizującym

Monitoring pól elektromagnetycznych prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska i polega na wykonywaniu w cyklu trzyletnim pomiarów natężenia składowej elektrycznej pola w punktach pomiarowych rozmieszczonych równomiernie na obszarze województwa, w miejscach dostępnych dla ludności usytuowanych w:

- centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tysięcy,
- pozostałych miastach,
- terenach wiejskich.

W okresie sprawozdawczym na terenie Miasta Kobyłka nie były prowadzone pomiary pól elektromagnetycznych.

W okresie sprawozdawczym jednym z zadań z zakresu ochrony przed promieniowaniem niejonizującym realizowanych przez organ władz samorządowych było wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Działanie to przyczyniło się do osiągnięcia celów Programu Ochrony Środowiska z sektora „ochrona przed polami elektromagnetycznymi”.

3.5 Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

W okresie sprawozdawczym na terenie Miasta Kobyłka nie odnotowano zdarzeń o znamionach poważnej awarii. Na terenie Miasta Kobyłka nie występują zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Do zagrożeń naturalnych zalicza się pożary, gwałtowne opady, wyładowania atmosferyczne, huragany oraz powodzie. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Wołominie

odnotowuje co roku zdarzenia o takich znamionach. Miasto Kobyłka nie jest położone na terenach zalewowych i zagrożonych podtopieniami.

W Programie Ochrony Środowiska na lata 2010 – 2013 nie zostały określone działania własne Miasta Kobyłka przewidziane do realizacji z zakresu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Za realizację działań z zakresu minimalizacji ryzyka wystąpienia poważnych awarii i zagrożeń naturalnych oraz ochrony ludności przed skutkami zdarzeń nadzwyczajnych odpowiedzialne są głównie jednostki straży pożarnej, policja, starostwo powiatowe, podmioty prowadzące transport i spedycje materiałów niebezpiecznych.

Zadania realizowane przez Miasto Kobyłka w tym zakresie polegały na współpracy z ww. jednostkami oraz na działaniach edukacyjno-informacyjnych dla mieszkańców miasta dotyczących możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych. Miasto Kobyłka podejmuje działania z zakresu utrzymania w gotowości służb ratowniczych takie, jak:

- utrzymanie Ochotniczych Straży Pożarnych
- dofinansowanie do zakupu wyposażenia dla OSP w Kobyłce oraz Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Wołominie
- realizacja zadań z zakresu obrony cywilnej - szkolenia i zakup materiałów.

3.6 Ochrona przyrody

W okresie sprawozdawczym 2013-2014 powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie miasta Kobyłka nie ulegała zmianom i wynosiła 553,3 ha, w tym 524 ha stanowił Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu, a 29,3 ha stanowił rezerwat przyrody „Grabicz”. W analizowanym okresie na terenie Miasta Kobyłka nie utworzono nowych pomników przyrody. Liczba pomników przyrody w latach 2013-2014 według danych GUS wynosiła 15.

W tabelach poniżej zestawiono dane dotyczące powierzchni terenów zieleni na obszarze miasta w latach 2013-2014.

Tab. 18. Tereny zieleni na terenie Miasta Kobyłka w latach 2010-2013

Wyszczególnienie	Jednostka	2013	2014
Tereny zieleni ogółem			
zielenie - obiekty	szt.	2	2
zielenie - powierzchnia	ha	1,10	1,10
zielen uliczna - powierzchnia	ha	5,00	5,00
tereny zieleni osiedlowej - powierzchnia	ha	2,81	2,81
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej - powierzchnia	ha	3,91	3,91
cmentarze - obiekty	szt.	2	2
cmentarze - powierzchnia	ha	9,60	9,60
las gminne	ha	2,00	2,00
Tereny zieleni w gestii samorządów			
zielenie - obiekty	szt.	2	2
zielenie - powierzchnia	ha	1,10	1,10
tereny zieleni osiedlowej - powierzchnia	ha	0,00	0,00
Tereny zieleni - wskaźniki			
udział terenów zieleni w powierzchni ogółem	%	0,2	0,2
Żywopłoty	m	558	558

Źródło: GUS

Tab. 19. Nasadzenia i ubytki na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	Jednostka	2013	2014
Nasadzenia			
drzewa	szt.	0	284
krzewy	szt.	0	38
Ubytki			
drzewa	szt.	44	162

Źródło: GUS

Według danych statystycznych w latach 2013-2014 na terenie miasta nie odnotowano zmiany w powierzchni terenów zielonych.

W 2014 roku na terenie gminy zanotowano wzrost liczby nasadzeń drzew w stosunku do roku 2013. W zakresie wycinki drzew zanotowano wzrost w 2014 r. w odniesieniu do 2013 r.

Zgodnie z danymi statystycznymi w 2014 r. zmniejszyła się o ok. 10 ha powierzchnia gruntów leśnych w stosunku do roku 2013. W związku z tym lesistość gminy zmniejszyła się z 17% do 16,4% w 2014 r. Nie odnotowano zmian w powierzchni gruntów leśnych prywatnych.

Tab. 20. Lasy na terenie Miasta Kobyłka w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	Jednostka	2013	2014
LASY WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI			
Powierzchnia gruntów leśnych			
ogółem	ha	337,34	327,10
lesistość w %	%	17,0	16,4
grunty leśne publiczne ogółem	ha	116,04	105,80
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	114,04	103,80
grunty leśne prywatne	ha	221,30	221,30
Powierzchnia lasów			
las ogółem	ha	332,94	322,65
las publiczne ogółem	ha	111,64	101,35
las publiczne Skarbu Państwa	ha	109,64	99,35
las publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	109,64	99,35
las publiczne gminne	ha	2,00	2,00
las prywatne ogółem	ha	221,30	221,30
LASY NIESTANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA			
Powierzchnia gruntów leśnych			
las ogółem	ha	223,30	223,30
las ochronne	ha	199,25	199,25
grunty leśne prywatne ogółem	ha	221,30	221,30
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	197,25	197,25
grunty leśne prywatne lasy ochronne	ha	197,25	197,25
grunty leśne gminne ogółem	ha	2,00	2,00

Źródło: GUS

W Programie Ochrony Środowiska na lata 2010 – 2013 nie zostały określone działania własne Miasta Kobyłka przewidziane do realizacji z zakresu ochrony przyrody.

W omawianym okresie sprawozdawczym działania Miasta Kobyłka z zakresu ochrony przyrody polegały na bieżącym utrzymywaniu i pielęgnacji zieleni miejskiej i pomników przyrody oraz na wprowadzaniu nowych nasadzeń na terenach komunalnych. Ponadto działania Miasta Kobyłka polegały na uwzględnianiu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony terenów przyrodniczo cennych i zachowania ładu przestrzennego. Miasto Kobyłka realizowało również na bieżąco zadania związane z opieką nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganiem bezdomności zwierząt.

W 2014 r. Miasto Kobyłka zrealizowało dwa opracowania z zakresu ochrony przyrody:

- „Inwentaryzacja drzew przyulicznych oraz gospodarka drzewostanem na terenie miasta Kobyłka”
- „Plan nasadzeń drzew w pasach drogowych ulic gminnych na terenie miasta Kobyłka”.

Inwentaryzację drzew przyulicznych przeprowadzono na przełomie sierpnia i września 2014 roku. Inwentaryzowane drzewa oznaczano numerami w terenie żółtymi tabliczkami wielkości 2,5 cm x 2,5 cm mocowanych na pniach drzew na wysokości około 2,5 m. „Planem nasadzeń...” objęto 37 km bieżących dróg gminnych tj. wszystkie ulice asfaltowe będące w zarządzie Miasta Kobyłka. W ww. opracowania wykonane zostały dodatkowo w formie nakładki na program Google Earth, stanowiącej bazę danych w systemie GIS. Zinwentaryzowane drzewa oraz propozycje nasadzeń zostały naniesione na zdjęcia satelitarne. Dodatkowo wygenerowano plik w rozszerzeniu .kmz umożliwiający odszukanie i odczytanie informacji o drzewach w programach Google Earth na laptopach i smartfonach, w celu odnalezienia drzew podczas pobytu w terenie.

W okresie sprawozdawczym wykonane zostały również ekspertyzy dla pomników przyrody:

- w 2014 r.: lipa drobnolistna – ul. Chałubińskiego
- w 2013 r.: lipy drobnolistne (2 szt.) – ul. Chałubińskiego, jesion wyniosły – ul. Wygonowa.

W 2013 r. przeprowadzono endoterapię 10 szt. kasztanowców (Plac 15 Sierpnia).

Realizacja ww. zadań przyczyniła się do osiągnięcia celów określonych w Programie Ochrony Środowiska z sektora „ochrona przyrody i krajobrazu”.

3.7 Ochrona gleb i zasobów mineralnych

Badania gleb w systemie państwowego monitoringu środowiska prowadzone są cyklicznie, w okresach pięcioletnich, w punktach zlokalizowanych na glebach użytkowanych rolniczo. Wybór punktów kontrolno-pomiarowych uwzględnia zróżnicowanie pokrywy glebowej (typy, gatunki, rodzaje, kompleksy przydatności rolniczej, klasy bonitacyjne), a także inne czynniki środowiska. Kolejna, czwarta tura monitoringu chemizmu gleb ornych przypadła na lata 2010-2012 i podobnie jak w poprzednich latach była realizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. W województwie mazowieckim zlokalizowanych zostało 20 punktów kontrolno-pomiarowych. Żaden z tych punktów nie występował w granicach Miasta Kobyłka.

W Programie Ochrony Środowiska na lata 2010 – 2013 nie zostały określone działania własne Miasta Kobyłka przewidziane do realizacji z zakresu ochrony gleb i surowców mineralnych.

3.8 Edukacja ekologiczna i upowszechnianie informacji o środowisku

W latach 2013-2014 Miasto Kobyłka realizowało działania w ramach edukacji ekologicznej polegające na prowadzeniu prelekcji ekologicznych w szkołach podstawowych i gimnazjach.

W Zespole Szkół Publicznych Nr 3 w Kobyłce została przeprowadzona prelekcja pt: „Jak prawidłowo segregować odpady na terenie Miasta Kobyłka?”. Zajęcia przeprowadzone zostały przez pracowników Wydziału Ochrony Środowiska, Urzędu Miasta Kobyłka. Podczas zajęć przedstawiono najmłodszym uczniom zagadnienia związane z segregacją odpadów na terenie Miasta Kobyłka. Zostały wyświetlone dwa filmy animowane dotyczące prawidłowej segregacji odpadów oraz odpadów niebezpiecznych. Dzieci wzięły udział w ćwiczeniach praktycznych polegających na samodzielnym wysegregowaniu (wrzuceniu do odpowiedniego pojemnika) przykładowych odpadów komunalnych. Na zakończenie zajęć uczestnicy otrzymali Poradniki eko-mieszkańca oraz inne gadżety edukacyjne. Prelekcje edukacyjne dot. prawidłowej segregacji odpadów odbyły się również w 2014r. w Zespole Szkół nr 1 w Kobyłce. Działanie systemu gospodarki odpadami na terenie Miasta Kobyłka zostało przedstawione przez pracownika Wydziału Ochrony Środowiska w formie prezentacji.

Jednym z działań przeprowadzonych na rzecz edukacji ekologicznej mieszkańców Miasta Kobyłka było wydanie w 2013 r. poradnika „Eko – mieszkańca”. Poradnik został przygotowany w celu wskazania mieszkańcom jak prawidłowo segregować odpady komunalne.

W 2014 r. zrealizowano inwestycję „Ścieżki zdrowia” w dzielnicy Sosnówka – koszt 8 610 zł.

Wydział Ochrony Środowiska w ramach corocznie odbywających się „Dni Miasta Kobyłka” w 2013 i 2014 roku organizował konkursy ekologiczne. Tematyka pytań konkursowych związana była z gospodarką odpadami komunalnymi. Nagrodami były m.in. kompostowniki, zgniatarki do butelek, stojaki na worki, pojemniki na odpady, zestawy koszy do segregacji odpadów, torby ekologiczne.

Ponadto Miasto Kobyłka realizuje program współpracy z organizacjami pozarządowymi w postaci wsparcia finansowego m.in. w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego poprzez:

- uświadamianie odpowiedzialności prawnej za posiadane zwierzęta w tym propagowanie adopcji psów i kotów wolnożyjących,
- promowanie prawidłowych postaw i zachowań w stosunku do zwierząt, poprzez dokarmianie zwierząt wolnożyjących

W okresie sprawozdawczym działania Urzędu Miasta Kobyłka związane z upowszechnianiem informacji o stanie środowiska polegały na:

- prowadzeniu tematycznej strony internetowej <http://www.kobylka.pl/eko> (do sierpnia 2014 r. pod adresem <http://eko.kobylka.pl/>);
- bieżącym informowaniu na stronach internetowych Urzędu Miasta o stanie środowiska w gminie i działaniach podejmowanych na rzecz jego ochrony;
- informowaniu o opracowywanych dokumentach odnoszących się do tematyki ochrony środowiska (program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami, strategię, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego);
- umożliwieniu uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska gminy (konsultacje społeczne, wnoszenie uwag i wniosków).

Realizacja ww. zadań przyczyniła się do osiągania celów określonych w Programie Ochrony Środowiska w zakresie podniesienia poziomu świadomości ekologicznej społeczności miasta oraz kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań w odniesieniu do środowiska.

4 Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska

Podstawą monitoringu realizacji Programu ochrony środowiska jest sprawozdawczość oparta na wskaźnikach odzwierciedlających stan środowiska naturalnego i presję na środowisko oraz stan infrastruktury technicznej. Wskaźniki środowiskowe wg listy zaproponowanej w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Kobyłka na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014 -2017” dla okresu sprawozdawczego przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 21. Mierniki ekologiczne systemu monitoringu Programu ochrony środowiska dla miasta Kobyłka

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	2013	2014	Tendencja
1.	ilość pozyskanych środków zewnętrznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	zł	2,95	160,35	pozytywna
2.	długość sieci wodociągowej na terenie miasta	km	92,0256	92,622	pozytywna
3.	% zwodociągowania miasta - korzystający z instalacji	%	70,5	71,8	pozytywna
4.	liczba przyłączy wodociągowych	szt.	4 506	4 784	pozytywna
5.	długość sieci kanalizacyjnej na terenie miasta	km	81	84	pozytywna
6.	% skanalizowania miasta - korzystający z instalacji	%	76,5	77,8	pozytywna
7.	liczba przyłączy kanalizacyjnych	szt.	3 316	3721	pozytywna
8.	liczba ludności obsługiwanej przez	% ogółu	74,2	77,3	pozytywna

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	2013	2014	Tendencja
	oczyszczalnię ścieków	ludności			
9.	liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	1	1	bez zmian
10.	liczba instalacji produkujących i wykorzystujących energię odnawialną	szt.	0	0	bez zmian
11.	powierzchnia terenów zdegradowanych	ha	0	0	bez zmian
12.	ogólna powierzchnia terenów leśnych	ha / % powierzchni	337,34 / 17,0	327,10 / 16,4	negatywna
13.	powierzchnia terenów leśnych na 1 mieszkańca	ha/osobę	0,016	0,015	negatywna
14.	powierzchnia obszarów nowo zalesionych	ha	0	0	bez zmian
15.	% powierzchni miasta objęta prawną ochroną przyrody	% powierzchni	28,17	28,17	bez zmian
16.	liczba pomników przyrody	szt.	15	15	bez zmian
17.	liczba użytków ekologicznych	szt.	0	0	bez zmian
18.	powierzchnia użytków ekologicznych	ha	0	0	bez zmian
19.	powierzchnia innych form ochrony przyrody	ha	553,3	553,3	bez zmian
20.	liczba projektów zrealizowanych na rzecz edukacji ekologicznej	szt.	1	1	bez zmian
21.	stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (interwencje)	ilość	0	0	bez zmian
22.	procesy odszkodowawcze związane ze zniszczeniami środowiska	ilość	0	0	bez zmian

Źródło danych: UM Kobyłka, GUS

Ocena wpływu realizacji Programu ochrony środowiska Miasta Kobyłka na wielkość presji wywieranej na środowisko i skuteczność działań ochronnych, określona na podstawie analizy zmian wartości przyjętych wskaźników wdrażania i monitorowania Programu wskazuje na duży postęp w realizacji wyznaczonych celów. Jednakże, analiza stanu środowiska nie wskazuje jednoznacznie na wyraźne efekty tych działań, skutkujące widoczną poprawą poszczególnych elementów środowiska. Wynikać to może z faktu, że ochrona środowiska jest działaniem ponadlokalnym, a działania muszą być podejmowane przez wszystkie jednostki administracyjne i podmioty gospodarcze, mogące mieć wpływ na ten stan.

5 Nakłady finansowe w ochronie środowiska

W tabeli poniżej zamieszczono informację na temat poniesionych wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska z budżetu Miasta Kobyłka. Dane pochodzą ze sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Kobyłka za 2013 i 2014 rok.

Tab. 22. Wydatki budżetu Miasta Kobyłka na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2013-2014

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
Cały budżet		58 065 304,79	61 806 760,00
Dział: Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	5 622 844,93	7 264 932,43
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	zł	3 297 624,51	3 409 084,48
Gospodarka odpadami	zł	991 480,73	1 881 817,81
Oczyszczanie miast i wsi	zł	316 616,50	340 694,84
Utrzymanie zieleni w miastach i gminach	zł	89 680,03	153 676,67
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	zł	4 000,00	18 000,00
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu			13 000,00

Wyszczególnienie	J.m.	2013	2014
Oświetlenia ulic, placów i dróg	zł	814 810,66	1 077 659,10
Pozostała działalność	zł	108 632,50	370 999,53

Źródło: UM Kobyłka

W okresie sprawozdawczym wysokość wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska była wyższa w 2014 roku. W 2013 r. wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska stanowiły 9,7% całości wydatków budżetu Miasta Kobyłka, a w 2014 r. – 11,7%. Zarówno w 2013, jak i 2014 r. największe nakłady Miasto Kobyłka poniosło na gospodarkę ściekową i ochronę wód. W 2014 r. dało się zauważyć dwukrotny wzrost wydatków związanych z gospodarką odpadami w stosunku do 2013 r.

W 2013 r. Miasto Kobyłka udzieliło dotacji celowych w zakresie usuwania azbestu oraz w zakresie modernizacji instalacji grzewczych.

Tab. 23. Dotacje celowe Miasta Kobyłka w zakresie usuwania azbestu oraz w zakresie modernizacji instalacji grzewczych w latach 2013-2014

Rok	Azbest		Modernizacja CO	
	liczba wniosków	kwota dofinansowania [zł]	liczba wniosków	kwota dofinansowania [zł]
2013	5	3 515,76	2	4 000
2014	4	4 410,97	7	14 000

Ponadto w 2013 r. Miasto Kobyłka udzieliło dotacji celowej na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego w wysokości 20 tys. zł na pomoc finansową dla Powiatu Wołomińskiego na podjęcie działań na rzecz zabezpieczenia terenów zalewowych rzeki Czarnej przed powodzią w powiecie wołomińskim i legionowskim na terenie gmin: Wołomin, Radzymin, Marki i Nieporęt z uwzględnieniem gospodarki wodno-ściekowej gmin Wołomin i Kobyłka.

W latach 2013-2014 zebrano następujące ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest:

- 2013 r.:
 - Miasto Kobyłka: 6,17 Mg
 - Powiat Wołomiński: 2,43 Mg
- 2014 r.:
 - Miasto Kobyłka: 53,682 Mg
 - Powiat Wołomiński: 25,970 Mg.

Koszt poniesiony na ten cel przez Miasto Kobyłka wyniósł 20 680,28 zł (2013 r. – 1 999,08 zł, 2014 r. – 18 681,20 zł).

6 Wnioski i zalecenia dotyczące aktualizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem służącym do prowadzenia polityki ekologicznej na poziomie gminy. Dokument stanowi przeniesienie istotnych zagadnień określonych w polityce ekologicznej państwa oraz w wojewódzkim i powiatowym programie ochrony środowiska na poziom gminny, z jednoczesnym uwzględnieniem lokalnej specyfiki i uwarunkowań. Podstawowym założeniem programów ochrony środowiska na wszystkich szczeblach jest dążenie do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz efektywnego zarządzania środowiskiem.

Niniejszy raport przedstawia analizę stanu środowiska na terenie Miasta Kobyłka oraz stopień realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska w latach 2013 - 2014. Raport został wykonany zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

W wyniku analizy realizacji Programu Ochrony Środowiska, analizy stanu wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną oraz stanu środowiska, zidentyfikowano pozytywne trendy w następującym zakresie:

- rozwój sieci wodociągowej – wzrost liczby ludności korzystającej z sieci wodociągowej,
- rozwój sieci kanalizacyjnej – wzrost liczby ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej,
- zwiększanie działań w zakresie rozwoju kanalizacji deszczowej i poprawy stanu rowów melioracyjnych oraz pozostałych urządzeń wodnych,
- wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień związanych z zagadnieniami środowiskowymi.
- dbałość o istniejące tereny zieleni urządzonej,
- rozwój gminnego systemu dostępu do informacji o środowisku,
- działania edukacyjne.

Miasto Kobyłka w analizowanym okresie przeprowadziło szereg działań inwestycyjnych, koordynacyjnych oraz informacyjno-edukacyjnych, które przyczyniły się do osiągnięcia założonych celów Programu oraz które skutkowały realnymi efektami ekologicznymi, mającymi wpływ na poprawę stanu środowiska.

Wszelkie podjęte działania finansowane były głównie z budżetu własnego Miasta, jak również przy udziale środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z funduszy Unii Europejskiej.

Wśród zadań Programu Ochrony Środowiska, które wymagają kontynuacji lub podjęcia w kolejnych latach należy wymienić:

- dalszy rozwój w zakresie gospodarki wodno-ściekowej mający na celu wyrównanie dysproporcji pomiędzy zwodociągowaniem i skanalizowaniem obszaru gminy,
- termomodernizację budynków oraz wymianę kotłów węglowych na urządzenia wykorzystujące bardziej ekologiczne nośniki energii (gaz, olej, biomasę), a także wsparcie działań mających na celu pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych,
- tworzenie ścieżek rowerowych,
- inwentaryzację przyrodniczą terenu miasta,
- działania w kierunku ochrony ekosystemów od wód zależnych (łąki, bagna, tereny zalewowe),
- działania w kierunku zachowania bioróżnorodności terenów rolniczych (śródpolnych zadrzewień, kęp oraz oczek wodnych),
- tworzenie nowych lokalnych form ochrony przyrody (np. użytki ekologiczne, pomniki przyrody) oraz podjęcie współpracy z instytucjami zarządzającymi obszarami już istniejącymi w zakresie utrzymania ich walorów,
- zwiększanie powierzchni terenów zieleni oraz terenów służących rekreacji i wypoczynkowi,
- uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego aspektów ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych,
- rozpoznanie terenów zagrożonych promieniowaniem elektromagnetycznym oraz hałasem w celu wykorzystania tej wiedzy podczas sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego,
- intensyfikację systemu edukacji ekologicznej uwzględniającej sektory problemowe, opartą na szkoleniach i warsztatach,
- zwiększenie nakładów finansowych na ochronę środowiska,
- pozyskiwanie nowych źródeł finansowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska.

Przy aktualizacji Programu Ochrony Środowiska należy zwrócić uwagę na konieczność dostosowania dokumentu do przepisów wynikających z aktualnie obowiązującego prawa krajowego oraz na jego zgodność z celami innych dokumentów strategicznych szczebla krajowego. Z dniem 5 września 2014 r. zmieniły się przepisy dotyczące sposobu realizacji krajowej polityki ochrony

środowiska. Zmiany zostały wprowadzone przez ustawę z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2014.1101). Zgodnie z art. 17 ust. 1 obowiązującej ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska programy ochrony środowiska (w tym gminne) mają na celu realizację polityki ochrony środowiska, która prowadzona jest na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy, gminny program ochrony środowiska opracowywany jest z uwzględnieniem celów zawartych w ww. strategiach, programach i dokumentach programowych. Kluczową strategią w tym zakresie jest strategia zawarta w uchwale Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r."

Ponadto aktualizacja Programu powinna uwzględniać nowe wytyczne Ministerstwa Środowiska - „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” (Warszawa, 2 września 2015 r.).

Program powinien być również spójny z innymi dokumentami opracowanymi na poziomie , wojewódzkim, powiatowym i gminnym takimi, jak: strategię branżowe, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Program Ochrony Środowiska na kolejny cykl powinien zawierać aktualny opis środowiska przyrodniczego oraz aktualną ocenę stanu jakości środowiska na terenie Miasta Kobyłka.

Zaleca się, aby cele i zadania przyjęte w następnej aktualizacji Programu były mierzalne, realne do osiągnięcia i były łatwe do oceny.

Przyjęte w Programie wskaźniki powinny odzwierciedlać zmiany zachodzące w środowisku w sposób miarodajny oraz być powszechnie dostępne w publikacjach urzędów statystycznych i organów zobowiązanych do udostępnienia informacji o środowisku. Zaleca się przeprowadzenie ponownej weryfikacji listy mierników realizacji poszczególnych celów i zadań (rezygnacja z niektórych mierników, które trudno oszacować, np. % powierzchni zwodociągowania miasta lub w odniesieniu do których brak jest dostępnych danych).

Zadania i kierunki działań, które nie zostały wdrożone, należy powtórnie przeanalizować pod kątem zasadności ich realizacji w przyszłości. W przypadku, gdy straciły one swoją aktualność, należy z nich zrezygnować w następnej edycji programu lub dokonać ich aktualizacji.

Materiały źródłowe:

IV Raport z wykonania Programu ochrony środowiska dla powiatu wołomińskiego za lata 2011-2012, Wołomin, 2013;

Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla miasta Kobyłka na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017, Kobyłka, 2010;

Program ochrony środowiska dla powiatu wołomińskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019;

<http://www.bip.powiat-wolominski.pl>

<http://kobyłka.bipgmina.pl/>

<http://eko.kobyłka.pl/>

<http://www.wios.warszawa.pl>

<http://www.mazovia.pl/>

<http://stat.gov.pl>